

Antalya İli Balıkçılığı ve Balıkçıların Sosyo-Ekonomik Yapısı

Serap Samsun^{*1} , Naciye Erdoğan Sağlam¹ , Dilek Gögebakan²

Özet: Araştırmada, Antalya ili balıkçılığı ve balıkçıların sosyo-ekonomik durumları incelenmiştir. Bu amaçla balıkçılar ile yüz yüze görüşme yoluyla, balıkçı teknelerine ait bilgiler, kullanılan av araçlarına ait bilgiler ve balıkçıların sosyo-demografik/ekonomik özelliklerine ait bilgileri belirlemeye yönelik sorular içeren anket uygulanmıştır. Araştırma materyalini Antalya ili sınırları içerisinde ikamet eden balıkçılar oluşturmaktadır. Araştırmada, avcılıkta kullanılan teknelerin %86'sının 10 m'den küçük ve %92'sinin ahşap tekne olduğu belirlenmiştir. Diğer taraftan, balıkçıların %8'i baba mesleği olduğu için, %34'ü ise gelir kaynağı olarak balıkçılık yaptığını beyan etmiştir. Balıkçıların %32'sinin yaşı 50'nin altındadır. Eğitim seviyesi bakımından, %38'i ilkokul mezunu iken, %4'nün lisansüstü program mezunu olduğu anlaşılmıştır. Balıkçıların sadece %78'i balıkçılıktan memnun iken, %25'i balıkçılık dışında başka iş yaptığını belirtmiştir. Balıkçıların %36'sı pahalılıktan dolayı giderlerin arttığını belirtirken, büyük çoğunluğu istilacı türlerin artması, trol balıkçıların av sahalarına girmesi ve su kirliliği ile sıcaklığının artmasından dolayı balıkçılığın kötüye gittiğini ifade etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Antalya, Antalya balıkçılığı, Sosyo-ekonomik yapı

Fisheries of Antalya Province and Socio-Economic Structure of Fishermen

Abstract: In this study, Antalya province fisheries and socio-economic status of fishermen were analyzed. For this purpose, a questionnaire was administered to fishermen through face-to-face interviews, including questions to determine information on fishing boats, information on fishing gear used and information on socio-demographic/economic characteristics of fishermen. The research material consists of fishermen residing within Antalya province. In the research, it was determined that 86% of the boats used in fishing were smaller than 10 m and 92% of them were wooden boats. On the other hand, 8% of the fishermen stated that it was family profession and 34% stated that they choose fishing as a source of income. The age of 32% of the fishermen is below 50 years. In terms of education level, 38% were primary school graduates, while 4% were postgraduate program graduates. While 78% of the fishermen are satisfied with fishing, 25% of them stated that they also do other jobs. 36% of the fishermen stated that expenses have increased due to the high cost. The majority of the fishermen stated that the fishery has deteriorated due to the increase in invasive species, trawlers entering the fishing grounds and the increase in water pollution and temperature.

Keywords: Antalya, Antalya fisheries, Socio-economic structure

Makale Bilgisi (Araştırma)

1 Ordu Üniversitesi, Fatsa Deniz Bilimleri Fakültesi, Balıkçılık teknolojisi Mühendisliği Bölümü, Fatsa, Ordu/Türkiye

2 Akdeniz Su Ürünleri Araştırma, Üretim ve Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü, Demre, Antalya/Türkiye

***Sorumlu yazar:**

serapsamsun@hotmail.com

Alıntı: Samsun, S., Erdoğan Sağlam, N., Gögebakan, D. (2025). Antalya İli Balıkçılığı ve Balıkçıların Sosyo-Ekonomik Yapısı, MEMBA Su Bilimleri Dergisi. 11, (2) 152–161.

<https://doi.org/10.58626/memba.1728294>

Başvuru Tarihi: 22 Ekim 2024

Kabul Tarihi: 26 Mayıs 2025

Yayın Tarihi: 28 Haziran 2025

1. Giriş

Tarım sektörünün bir alt sektörü olarak balıkçılık; başta gıda olmak üzere, sağlık, çevre, turizm ve ulaştırma, imalat ve lojistik sektörleri ile doğrudan veya dolaylı ilişkisi nedeniyle ülkelerin ekonomik faaliyetlerinde önemli bir yere sahiptir. Gıda sektöründe hammadde kaynağı olması, üretimden pazarlamaya istihdam yaratması, besin olarak bir başka eş değerinin olmaması ve katma değer oluşturacak şekilde işlendiğinde ihracat potansiyeli olması ve sektörel faaliyetleri kolaylaştıracak teknolojik gelişmeleri beraberinde getirmesi gibi özellikler balıkçılık sektörünün ekonomik katkılarını anlamak açısından önemlidir (BAKA, 2010; Doğan, 2015).

Üretim ve tüketici arasındaki zincirde yer alan balıkçıların sosyo-ekonomik durumlarının önemle ele alınması, balıkçılıkla uğraşan insanların sorunlarının tespit edilmesi ve beklentilerinin saptanması balıkçılık sektörünün sorunlarının çözümünde kolaylık sağlayacaktır. Aynı zamanda, bir bölgenin sorunlarını araştırmak ve sorunlara çözüm bulmak ülke balıkçılığının genel sorunlarının çözümünü de kolaylaştıracaktır (Altınbaş ve Menekşe, 2000; Yücel, 2006).

Akdeniz'in kıyı kesimi deniz balıkçılığı açısından Hatay, Adana, Mersin, Antalya illeriyle sınırlandırılmakta ve avlanan su ürünleri ile Türkiye ekonomisine katkı sağlamaktadır. Ayrıca bölge insanlarına geçim kaynağı sağlaması açısından da önemli bir yere sahiptir (Erdoğan Sağlam ve Karadal, 2016).

Antalya Körfezi'nin enlem konumu nedeniyle deniz suyu ısı her mevsim balık üremesine müsait düzeydedir. Ancak bu avantaja rağmen deniz ürünleri anlamında yeterli yenilenme sağlanamamakta ya da bunu sağlayacak kadar kuvvetli bir yapı göstermemektedir. Avlanma için uygun alanların kısıtlılığı, kıyı kesimlerin balık varlığının ve nüfusunun devamı için gerekli sığ alanlardan yoksun oluşu, tuzluluk oranının yüksekliği gibi etkenler balıkçılık potansiyelini kısıtlamaktadır (Yazar, 2010).

Bölgede balıkçılığa yönelik olarak daha önce yapılan çalışmalarda; Antalya ili balıkçılığının turizm sektörü ile etkileşimi (Beğburs ve Kebapçioğlu, 2006), dip trolü balıkçılığı ile küçük ölçekli balıkçılığın etkileşimi (Kebapçioğlu, 2014), balıkçılık sektörünün kent ekonomisine katkısını artırmaya yönelik çözüm önerileri (Yazar ve Soyyiğit, 2020) ve balıkçıların örgütlenme eğilimleri (Şen Şensoy, 2020) gibi konular ele alınmıştır. Teknolojinin gelişmesine bağlı olarak en modern cihazların kullanıldığı balıkçılık sektöründe verimli, etkili ve sürdürülebilir şekilde başarı elde etmek için hazırlanan yönetmeliklerin uygulanması gerekmektedir. Uygulanan yönetmeliklerin başarılı ve etkili olması için balıkçılık sektörünün yapısının çok iyi bir şekilde analiz edilmesi gerekmektedir (Mutlu vd., 2018). Bu araştırma ile Antalya ili balıkçılığı analiz edilmeye çalışılmış ve balıkçıların sosyo-ekonomik yapıları araştırılmıştır.

2. Materyal ve Metod

Bu çalışma, 2024 yılında Antalya ili sınırları içerisinde faaliyet gösteren 50 balıkçı teknesi kaptanı/çalışanı ile yüz yüze görüşmeler yapılarak gerçekleştirilmiştir (Şekil 1). Balıkçı teknesi kaptanı/çalışanlarına uygulanan anket formları, daha önce benzer konularda yapılmış anket formlarının araştırma kapsamına uyacak şekilde revize edilmesiyle hazırlanmıştır.

Araştırma materyalini Antalya ili sınırları içerisinde ticari amaçlı su ürünleri avcılığı yapan, uzatma ağları, olta ve paraketa gibi av araçlarını kullanan balıkçı gemilerinin kaptanları/çalışanları oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini, kolayda (kolay erişilebilir) örnekleme (Ural ve Kılıç, 2006) yoluyla ulaşılan 50 gönüllü katılımcı balıkçı oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde; $n = (N * t^2 * P * Q) / (d^2 * (N - 1) + t^2 * P * Q)$ eşitliğinden yararlanılmıştır (Sümbüloğlu ve Sümbüloğlu, 2005). Eşitlikte; N; Evren büyüklüğü, n: Örneklem büyüklüğü, P: Olayın gerçekleşme olasılığı, Q=(1-P): Olayın gerçekleşmeme olasılığı, t: Güven katsayısı (%5'lik hata payı için bu sayı 1,96), d: olayın görülüş sıklığına göre kabul edilen örnekleme hatasıdır.

Araştırmada, balıkçı teknelerine ait bilgiler (tekne boyu, yaşı, motor gücü, yapı malzemesi gibi), balıkçı teknesinde kullanılan av araçlarının özelliklerine ait bilgiler (ağ göz açıklığı, ağ materyali, kullanıldığı derinlik, hedef tür, gibi) ve tekne ile avcılık yapan balıkçıların sosyo-demografik/sosyo-ekonomik özelliklerine ait bilgiler (yaş, eğitim durumu, balıkçılık tecrübesi, sosyal güvence durumu, mülkiyet durumu, gibi) gibi temel konular ele alınmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde frekans dağılımları ve yüzde oranlar kullanılmış olup, düzenlenmesi ve analiz edilmesi Microsoft Excel ortamında gerçekleştirilmiştir.

Şekil 1. Araştırma sahası

3. Bulgular

Araştırma bulguları, çalışmanın amacı doğrultusunda teknelerin fiziksel ve teknik özellikleri, balıkçıların sosyo-ekonomik özellikleri, balıkçıların demografik özellikleri ve kullanılan av araçlarına ait özellikler olmak üzere 4 ayrı aşamada ele alınmıştır.

Balıkçı teknelerinin teknik ve fiziksel özellikleri

Katılımcıların 42 adedi tekne sahibi, 1 adedi ortak ve 7 adedi çalışanlardan oluşmaktadır. Teknelerin boyları 6,0-12,3 m arasında değişiklik göstermekte ve %32'lik oranla 8-8,9 m boy uzunluğundaki tekneler çoğunluğu oluşturmaktadır. %92'si ahşap olan teknelerin yaşları 1-47 arasında değişmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Balıkçı teknelerinin özellikleri

	Adet	Yüzde (%)
Teknenin boyu (m)		
6,0-6,9	4	8
7,0-7,9	12	24
8,0-8,9	16	32
9,0-9,9	11	22
10,0-12,5	7	14
Teknenin yaşı (Yıl)		
1-5	2	4
6-10	12	24
11-15	6	12
16-20	10	20
21-25	5	10
26-30	3	6
31-39	4	8
40 ve üzeri	8	16
Teknenin motor gücü (HP)		
10-29	16	32
30-49	10	20
50-69	4	8
70-89	5	10
90-109	4	8
110-129	2	4
130-149	4	8
150 ve üzeri	5	10
Teknenin yapı malzemesi		
Ahşap	46	92
Fiberglas	3	6
Sac	1	2

Teknede çalışan kişi sayısı (Adet)		
1	38	76
2	12	24
Teknedeki göreviniz nedir?		
Kaptan	48	96
Çalışan	2	4
Bu teknedeki çalışma süreniz (Yıl)		
1-3	17	34
4-6	6	12
7-9	7	14
10-12	11	22
13 ve üzeri	9	18

Balıkçıların demografik özellikleri

%78'i evli olan balıkçıların yaşlarının 23-77 arasında değiştiği, %38 ile çoğunluğun ilkokul mezunu olduğu, ailedeki kişi sayısının %70'inde 3-4 kişiden oluştuğu tespit edilmiştir. Balıkçıların %16'sının eşleri çalışmakta olup, eşlerin %38 ile çoğunluğunun lise mezunu olduğu belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Balıkçıların demografik özellikleri

	Adet	Yüzde (%)
Cinsiyet durumu		
Erkek	50	100
Kadın	0	
Yaş grupları (Yıl)		
20-29	2	4
30-39	5	10
40-49	9	18
50-59	20	40
60-69	9	18
70-79	5	10
Medeni hali		
Bekar	6	12
Dul	5	10
Evli	39	78
Çocuk sayısı (Adet)		
1	8	16
2	24	48
3	6	12
4	2	4
5	1	2
Çocuk yok	3	6
Bekar	6	12
Balıkçının öğrenim durumu		
İlkokul	19	38
Ortaokul	7	14
Lise	14	28
Önlisans	3	6
Lisans	5	10
Lisansüstü	2	4
Balıkçı eşlerinin öğrenim durumu		
İlkokul	11	28
Ortaokul	6	15
Lise	15	38
Lisans	6	15
Önlisans	1	3
Balıkçı eşlerinin çalışma durumu		
Çalışıyor	8	16
Çalışmıyor	28	56
Emekli	3	6
Dul/bekar	11	22

Ailedeki kişi sayısı (Adet)		
1-2	5	10
3-4	35	70
5-6	7	14
7-9	3	6

Balıkçıların sosyo-ekonomik özellikleri

Katılımcıların %82'sinin sosyal güvencesinin olduğu ve %34 ile çoğunluğun gelir amaçlı, %8 ile en düşük oranda ise baba mesleği olması nedeniyle balıkçılık yaptıkları belirlenmiştir. Balıkçıların %88 ile çoğunluğu kooperatif üyesi olmakla birlikte %12'si 12 ay boyunca balıkçılık yaptığını; %50'si ise sezon dışında başka işlerde çalıştıklarını belirtmişlerdir (Tablo 3). Kooperatife üye olan katılımcıların %27'si "kooperatiften beklentiniz nedir?" sorusuna beklentileri olmadığı cevabını vermişlerdir. Katılımcıların kooperatiften beklentileri değerlendirildiğinde %25 ile çoğunluğu tekne-ağ bakım ve onarımları için mali destek sağlanmasını beklediklerini belirtmişlerdir. Balıkçıların desteklenmesi ve örgütlenme, sosyal imkanların sağlanması, pazarlama imkanlarının artırılması, çevre düzenlemesi ve temizlik gibi konularda da kooperatiflerden beklentilerinin olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. Balıkçıların sosyo-ekonomik durumları

	Adet	Yüzde (%)
Sosyal güvenlik durumu		
Var	41	82
Yok	9	18
Meslek tecrübesi (Yıl)		
1-10	16	32
11-20	9	18
21-30	10	20
31-40	8	16
41-50	4	8
51 ve üzeri	3	6
Balıkçılığı seçme nedeni		
Baba mesleği	4	8
Gelir kaynağı	17	34
Ek gelir	9	18
Hobi	12	24
Hobi amaçlı başlangıç sonra gelir kaynağı	8	16
Balıkçılıktan memnuniyet durumu		
Memnun	39	78
Memnun değil	11	22
Kaç kuşaktır balıkçılık yaptığı		
1	33	66
2	12	24
3	4	8
4	1	2
Kaç ay çalıştığı		
1-3	9	18
4-6	15	30
7-9	7	14
10-12	19	38
Sezon dışında ne iş yaptığı		
12 ay balıkçılık	6	12
Tekne, ağ bakımı	9	18
Emekli	10	20
Başka iş (kamu, ticaret, çiftçi, yat kaptanlığı gibi)	25	50
Balıkçılıkla ilgili kredi kullanımı		
Evet	7	14
Hayır	43	86
Kooperatife üyeliği		
Evet	44	88
Hayır	6	12
Ev mülkiyeti		

Var	39	78
Yok	11	22
Otomobil mülkiyeti		
Var	36	72
Yok	14	28
Avladığı ürünü pazarlama şekli		
Kooperatif/toptan/perakende	25	50
Toptan/perakende	24	48
Satış yapmıyor	1	2

“Balıkçılığın güzel ve kötü yanları nedir?” sorusuna, güzel yönleri olarak, katılımcıların tamamı denizin huzur verdiği ve özgür hissettirdiği cevabını vermiştir. Kötü tarafları olarak ise %36’sı balıkçılık giderlerinin artması, %32’si kötü hava koşulları, %6’sı statü olarak balıkçılığın hakir görülmesi ve %5’i olumsuz bir tarafının olmadığını belirtmiştir. Bunların yanı sıra aileden uzak kalma, istilacı türler ve ağlardan balık çıkmaması gibi durumlar da olumsuzluk olarak belirtilmiştir.

“Akdeniz balıkçılığının geleceği için ne düşünüyorsunuz?” sorusuna katılımcıların tamamı balıkçılığın kötüye gittiği cevabını vermiştir. Balıkçılar ayrıca, istilacı türlerin çoğalması, trol balıkçıların av sahalarına girmesi, su kirliliği ve sıcaklığının artması, bilinçsiz avcılık, yunus ve fokların ağlara zarar vermesi, otel atıklarının kirlilik oluşturmaları, ruhsatsız amatör balıkçıların çoğalması gibi nedenlerin balıkçılığı olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir.

Kullanılan av araçlarına ait özellikler

Barbun Ağı: Barbun avcılığında kullanılan uzatma ağlarının göz açıklığı 20-24 mm arasında değişmekte olup ağ materyalleri poliüretan ip/naylon (PU), polipropilen (PP), poliester (PES) ve monofilamentten oluşmaktadır. Barbun ağları, kumlu, çamurlu dip yapısına sahip, 15-150 m arasındaki derinliklere düz ya da zikzak şeklinde atılmaktadır. Ağın suda bekleme süresi 1-10 saat arasında değişmektedir. Hedef tür olan barbunya balığının yanı sıra, lahoz, kupes, izmarit, isparoz, sardalya, mercan, gümüş, hani, kolyoz, vatoz, köpek balıkları ve istilacı türler (balon, aslan, sokar, yalancı isparoz gibi) yakalanmaktadır. Barbun ağları ile tüm yıl boyunca avcılık yapılmaktadır.

Karides Ağı: Karides ağlarının göz açıklığı 20-25 mm arasında değişmekte olup, ağ materyali monofilament, PES ve PU’dan oluşmaktadır. Kumlu, çamurlu ve taşlık dip yapısına sahip 8-100 m arasındaki derinliğe sahip sulara atılmaktadır. Düz ya da zikzak şekilde atılan ağın suda bekleme süresi 12 saattir. Bu ağlara karides dışında barbun, lahoz, iskorpit, kolyoz, kupes, izmarit, isparoz, sardalya, vatoz, mercan türleri, kabuklu ve yengeç türleri ile istilacı türler de yakalanmaktadır. Karides ağları ile avcılık mart-haziran arasında yoğun olmakla birlikte tüm yıl boyunca yapılabilir. Karides ağları ile avcılık mart-haziran arasında yoğun olmakla birlikte tüm yıl boyunca yapılabilir.

Palamut Ağı: Palamut avcılığında kullanılan ağların göz açıklığı 40-50 mm arasında değişmekle birlikte, ağ materyali monofilament, PU ve PES malzemedir. 5-60 m arasındaki derinliğe ve kumlu, çamurlu, kayalık dip yapısına sahip sulara 2-12 saat bekletilmek suretiyle avcılık yapılmaktadır. Ağlar denize düz şekilde bırakılmaktadır. Bu ağlarla Palamut dışında akya, istavrit, lahoz, sinarit, kolyoz, kupes balıkları yanında balon balığı ve mavi yengeç de yakalanmaktadır. Palamut ağları ile avcılık eylül-mayıs ayları arasında gerçekleşmektedir.

Paraketa: Araştırma bölgesinde, kılıç ve orkinos avcılığında kullanılan paraketaların iğne numarası 1-2 no olmakla birlikte diğer türler için 6-14 no arasında değişen iğneler kullanılmaktadır. Misinadan donatılan paraketalar kumlu, çamurlu ve taşlık dip yapısına sahip 13-500 m arasındaki derinliklere bırakılmaktadır. Düz ya da zikzak şekilde atılmakta olup suda bekleme süresi 2-12 saat arasında değişmektedir. Paraketalarla hedef tür olarak lahoz, mercan, sargos, deniz çipurası, sinarit, bakalyaro, mezgit, orfoz, akya, orkinos ve kılıç balığı avlanmaktadır. Paraketalarla hedef türler dışında vatoz, yılan, köpek balığı ve istilacı türlerde yakalanmaktadır.

Sardalya Ağı: 18-20 mm arasında değişen göz açıklığına sahip sardalya ağları PU, PP ve PES materyalden oluşmaktadır. Yüzeyde kullanılan bu ağlar 15-100 m arasındaki sulara düz bir şekilde atılarak 2-4 saat arasında bekletilmektedir. Hedef tür olan sardalyanın dışında kolyoz, palamut, sargos, istavrit, turna ve uçan balıkta avlanmaktadır. Sardalya ağları nisan-temmuz ayları arasında yoğun olarak kullanılmaktadır.

Uzatma Ağı: Antalya bölgesinde kullanılan uzatma ağları 22-28 mm göz açıklığında, monofilament ve PES materyaldendir. Taşlı, kumlu dip yapısına sahip, 15-20 m derinliğe zikzak şekilde bırakılarak 3-12 saat bekletilmektedir. Tüm yıl boyunca kullanılan uzatma ağları ile barbun, sarı kuyruk ve sokar balığının yanı sıra balon, aslan mercan, vatoz ve fangri balıkları da yakalanmaktadır.

Voli Ağı: Araştırma bölgesinde kullanılan voli ağlarının göz açıklığı 24-50 mm arasında değişmekte olup, monofilament, misina, PU ve PES malzemeden oluşmaktadır. Kumlu, çamurlu, taşlı dip yapısına sahip 5-160 m arasındaki derinlikteki sulara düz ya da zikzak şekilde atılarak 3-12 saat arasında bekletilmektedir. Voli ağları hedef tür olarak çipura, akya, kefal, lahoz, turna, sargos, levrek, fangri, sinarit, mirmir, granyuz, melanur türleri için kullanılmaktadır. Bu türler dışında vatoz, köpek balığı, iskorpit, yengeç türleri ve istilacı türler de avlanmaktadır. Voli ağları ekim-mart ayları arasında yoğun olarak kullanılmaktadır.

4. Tartışma

Çalışmada kapsamı içerisinde Antalya ili balıkçıların sosyo-ekonomik yapısı, balıkçılık faaliyetinde bulunan balıkçı teknelerinin genel özellikleri ve kullanılan av araçları incelenmiştir.

Adana Karataş ilçesinde kullanılan teknelerin çoğunluğunun 9,6-12,5 m boyunda, 6-10 yaşında ve 201-300 Hp motor gücünde olduğunu bildirmişlerdir (Kurt vd., 2021). Ayyıldız ve Balık (2019) Yalova ilinde yürüttükleri çalışmada balıkçı teknelerinin %87'sinin 12 m'den küçük kıyı balıkçılığı yapan teknelerden oluştuğunu, yapı malzemesinin ise %91'inin ahşap, %9'unun sac olduğunu bildirmiştir. Doğan ve Gönülal (2011), Gökçeada'da %50,0'lık oran ile 6,0-7,9 metre boy uzunluğundaki teknelerin çoğunluğu oluşturduğunu, tekne yaşlarının 3 ile 30 yıl arasında değişmekle birlikte %33,3'lük en yüksek oranla 6 ile 10 yaş arasındaki teknelerin kullanıldığını belirtmiştir. Hatay, Adana, Mersin ve Antalya bölgesinde yürütülen çalışmada %91'i ahşap materyalden yapılmış teknelerin %78'inin 10 m'den küçük olduğu ve ahşap teknelerin daha fazla kullanılmasının, su aldıklarında kolay batmamaları, bakım ve onarımlarının basit ve ucuz olduğu, kıyıya kolayca çıkarılabilmeleri gibi nedenlerden kaynaklandığı belirtilmiştir. Aynı çalışmada kullanılan teknelerin %49'unun 1-50 Hp arasında, %32'sinin 51-200 Hp arasında motor gücüne sahip olduğu bildirilmiştir (Erdoğan Sağlam ve Karadal, 2016). Can vd. (2012), İskenderun Körfezi'nde yürüttükleri çalışmada, kıyı balıkçılığında kullanılan teknelerin boyunun 6-9 m, motor güçlerinin ise 6,5-105 Hp arasında değiştiğini bildirmişlerdir. Mevcut çalışmada incelenen balıkçı teknelerinin %86'sinin 10 m'den küçük kıyı balıkçılığı yapan teknelerden oluştuğu, %72'sinin 10 yaşından büyük, %92'sinin yapı malzemesinin ahşap ve %52'sinin motor gücünün 50 Hp'nin altında olduğu tespit edilmiştir. Bakım ve onarımlarının basit ve ucuz olması gibi avantajlarından dolayı benzer çalışmalarda olduğu gibi bu çalışmada da teknelerin çoğunluğunun yapı malzemesini ahşap oluşturmaktadır. Teknelerin boyları, kullandıkları av araçları ve avcılık şekli motor gücünün belirlenmesinde etkili olmaktadır.

Kurt vd. (2021), Karataş tekne balıkçıların %39,2 ile çoğunluğunun 31-40 yaş aralığında, %46'sının ilkökul mezunu, %80'inin evli, evli olan 59 balıkçının eşlerinin 23'ünün ortaokul, 20'sinin ilkökul ve 16'sinin lise mezunu, yine evli olan 59 balıkçının 27'sinin 1-2, 18'inin 3-4, 6'sının 5+ çocuğu varken, 8'inin çocuğunun olmadığı bildirilmiştir. Şahin ve Özekinci (2020), Çanakkale ili balıkçıların yaş dağılımında, 45-59 yaş grubunun %51,24 ile en fazla orana sahip olduğunu, 16-25 yaşlarında balıkçıya rastlanılmadığını, %46,69'u gibi büyük çoğunluğunun ilkökul öğrenimine sahip olduğunu, %84,30'unun evli ve bunların %56,86'sinin 2 çocuk sahibi olduğunu bildirmişlerdir. Akdeniz'de balıkçıların yaşlarının %56'sının 31-50 yaş arasında, %7'sinin 30 yaşından küçük, %66 ile çoğunluğun ilkökul, %1'inin ise üniversite mezunu olduğu, %82'sinin evli, %54'ünün 0-3, %44'ünün 4-7 arasında, %2'sinin ise 7'den fazla çocuğu olduğu belirtilmiştir (Erdoğan Sağlam ve Karadal, 2016). Sağlam vd. (2014), Ayyalık balıkçıların yaş dağılımının 25-60 arasında değiştiğini, %97'sinin evli, %47'sinin ilkökul, %26'sının ortaokul, %21'inin lise ve %5'inin ise yüksekokul mezunu olduğunu bildirmişlerdir. Bu çalışmada Antalya ili kıyı balıkçıların %40 ile çoğunluğunun 50-59 yaş aralığında olduğu, %78'inin evli, %48'inin 2, %6'sının 4-5 çocuğu olduğu, %38'inin ilkökul, %14'ünün ortaokul, %28'inin lise, %16'sının üniversite ve %4'ünün lisansüstü programdan mezun olduğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalar, çalışma koşullarının ağır olması sebebiyle gençlerin balıkçılığa olan ilgilerinin azaldığını göstermektedir. Bu konuda yapılan çalışmalarda çoğu balıkçı en az temel eğitim düzeyinde bir okul mezunu olup, mevcut çalışmada diğer araştırmalardan farklı olarak yükseköğrenim mezunlarının %20 gibi yüksek bir orana sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca balıkçı eşlerinin de %18 oranında yükseköğrenim düzeyinde öğrenime sahip olması, balıkçıların eğitim düzeyi ile eşlerinin eğitim düzeyleri ve oranları arasında bir benzerlik olduğunu göstermektedir. Sosyo-demografik özelliklerde farklı bölgelerde yapılan çalışmalarda benzerlikler olabileceği gibi farklılıklarında olması muhtemeldir. Çünkü bölgelerin sosyal yapıları ile ekonomik ve eğitim imkanlarındaki farklılıklar araştırma sonuçlarına da yansımaktadır.

Kurt vd. (2021), Karataş balıkçıların tamamının sosyal güvenceye sahip olduğunu, %56,8'nin balıkçılığı seçme nedeni olarak babadan kalma meslek olmasını gerekçe gösterdiği, %78'inin sadece balıkçılıktan geçimini sağladığını bildirmişlerdir. Şahin ve Özekinci (2020), Çanakkale ili balıkçıların %91'inin sosyal güvencesi olduğu, balıkçıların %78,93'ünün kendi evinde oturduğu, %55,79'unun otomobil sahibi olduğu, %35,54'ünün baba mesleği, %32,23'ünün zorunluluktan, %29,75'inin ise sevdiği için bu mesleği yaptığı, %36,37'sinin balıkçılık dışında bir mesleğe sahip olduğu belirtilmiştir. Balıkçıların %61,57'sinin bir kooperatife ortak olduğu aynı çalışmada, %29,75 ile çoğunluğun 21-30 yıl, %15,29'unun ise 40 yılın üzerinde balıkçılık yaptığı, %5,79'unun balıkçılığa emeklilikten sonra başlamış yada tayfa olarak çalışanlardan oluştuğu, %90,50'sinin avladıkları ürünleri komisyoncu aracılığıyla pazarladıkları ifade edilmiştir. Akdeniz Bölgesi'nde yürütülen çalışmada balıkçıların %61'inin ev sahibi, %39'unun kiracı olduğu, %3'ünün 45 yıldan fazla süredir, %90'ının ise ortalama 30 yıldır balıkçılık yaptığı, %56'sı balıkçılıktan memnun olmadığı ve ileride bırakmayı düşündüğü, %25'inin baba mesleği olması, %31'inin deniz tutkusundan kaynaklı hobi olarak, %44'ünün ise zorunluluktan balıkçılık yaptığı, %78'inin geçimini yalnızca balıkçılıktan sağladığı ve %72'sinin sosyal sağlık kuruluşlarına üye olduğu tespit edilmiştir. Aynı çalışmada balıkçıların %24'ünün balığa çıkma süresinin 6-9 ay, kalan kısmın ise 9 aydan fazla olduğu, %72'sinin kooperatif ve birliklere üye olduğu, %79'unun avladıkları ürünü komisyoncular aracılığı ile %16'sının kendi teknelerinden satış yaparak, %5'inin ise kooperatifler aracılığıyla pazarlama yaptığı bildirilmiştir (Erdoğan Sağlam ve Karadal, 2016). Ayyıldız ve Balık (2019), Yalova ili balıkçıların %67'sinin mülkiyeti kendisine ait olan evde ikamet ettiğini, tamamının sosyal güvencesinin

olduğunu, %80'inin zorunluluktan, %18'inin baba mesleği olmasından, %2'sinin ise deniz tutkusundan dolayı balıkçılık yaptığını, %70'inin 16-45 yıl, %25'inin 0-15 yıl, %5'inin ise 45> yıl balıkçılık deneyimi olduğunu, %10'unun balıkçılık dışında başka bir gelir kaynağının bulunmadığını, % 70'inin gelir yetersizliği ve çalışma şartlarının ağırlığından dolayı memnun olmayıp gelecekte bu mesleği bırakmayı düşündüğünü, %95'inin kooperatif üyesi olduğunu, balıkçıların %60'ının komisyoncular ve %24'ünün kooperatifler aracılığıyla, %16'sının da kendisinin doğrudan tüketiciye avladıkları ürünleri pazarladıklarını bildirmişlerdir. Mevcut çalışmada balıkçıların %82'sinin sosyal güvencesinin olduğu, %52'sinin 20 yıl ve daha fazla mesleki tecrübeye sahip olduğu, %8'inin baba mesleği olması, %34'ünün gelir kaynağı olmasından dolayı balıkçılık yaptığı, %78'inin balıkçılıktan memnun olduğu, %38'inin 10-12 ay çalıştığı, %35'inin emekli veya balıkçılıktan başka bir işte çalıştığı tespit edilmiştir. %88'inin kooperatif üyeliği bulunan balıkçıların %78'inin ev, %72'sinin otomobil mülkiyetinin olduğu, %50'sinin ürünlerini kooperatif aracılığıyla pazarladıkları belirlenmiştir. Sosyal güvence ve mülkiyet sahipliği günümüz koşullarında oldukça büyük öneme sahip kavramlardır. Katılımcıların sosyal güvence ve mülkiyet durumlarına bakıldığında, balıkçılıktan memnun olanların oranlarıyla benzerlik gösterdiği görülmektedir. Benzer konularda yapılan çalışmalarda geçimini sadece balıkçılıktan sağlayanların ve baba mesleği olarak balıkçılık yapanların oranlarının mevcut çalışmaya göre daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun alternatif iş olarak bölgede özellikle turizm sektörünün varlığından kaynaklanabileceği söylenebilir. Özellikle pazarlamada ve bürokratik konularda kolaylıklar sağlaması kooperatif üyeliğinde etkili olmaktadır.

Erdem vd. (2020), Orta Karadeniz'de kıyı balıkçılığında kullanılan av araçlarının tor ve fanya kısımlarındaki materyalinin multifilament (iplik) materyalden oluştuğunu, incelenen mezgıt ve barbunya uzatma ağlarının ağ göz açıklığının 36 mm olarak belirtilse de, bu ağların göz açıklıklarının her geçen yıl azalarak 32 mm ye kadar düştüğünü belirtmişlerdir. Kasapoğlu ve Düzgüneş (2017), uzatma ağlarının ağ göz açıklığının 32 mm ve daha altında bir göz açıklığına düşmesiyle ağların uzunluk ve yükseklik gibi boyut ve donam şekillerinin de değişiklik gösterdiğini, bunun sonucunda da küçük ölçekli balıkçılıkta by-catch ve ıskarta oranının arttığını tespit etmişlerdir. Alıçlı vd. (2019), Marmara Ereğlisi'nde 21 çeşit balık ve bir eklem bacaklı türü için değişik özelliklere sahip fanyalı ve sade ağ takımları ile algarna ve çaparilerin kullanıldığını tespit etmişlerdir. Çoğunlukla sade ve fanyalı ağ takımlarının kullanıldığı ilçede 173 adet ağ takımının 140 adedini fanyalı ağ takımlarından oluştuğu (%81) ve balıkçı teknelerinde 2-5 adet farklı av aletinin kullanılabileceği belirtilmiştir. Şahin (2006), Tekirdağ deniz balıkçılığında, 5-10 m arasındaki balıkçı teknelerinde 5 çeşit ağ takımı (gırgır ağı, dip ağı, voli ağı, uzatma ağı ve algarna) kullanıldığını bildirmiştir. Samsun, Ordu ve Giresun ili kıyılarında 6'sı sade, 4'ü fanyalı olmak üzere en fazla kullanılan uzatma ağlarının; mezgıt misina ağı, kalkan ağı, zargana ağı, lüfer ağı, barbut misina ağı, palamut ağı, fanyalı barbut ağı, fanyalı voli ağı, fanyalı kefal ağı ve fanyalı lüfer ağı olduğu, ağların tamamının PA materyalden yapıldığı, bunun yanı sıra, mezgıt ağı, barbut ağı ve fanyalı voli ağının tor kısmı monofilament misina olan ağların da kullanıldığı bildirilmiştir (Samsun ve Emirbuyuran, 2017). Mevcut, çalışmada, balıkçı teknelerinde 1-7 adet farklı av aracının kullanılabileceği tespit edilmiştir. Antalya ili kıyı balıkçılığında yoğun olarak kullanılan av araçları barbunya ağı, palamut ağı, sardalya ağı, karides ağı, voli ağı, uzatma ağları ve paraketalardan oluşmaktadır. Avlanan balık türüne göre 18-50 mm arasında değişen göz açıklığına sahip ağlar poliüretan ip/naylon (PU), polipropilen (PP), polyester (PES) ve monofilament materyalden donatılmıştır. Kumlu, çamurlu ve taşlı dip yapısına sahip sularda düz ya da zik zak şekillerde kullanılan bu av araçları ile çoğunlukla akya, bakalyaro, barbunya, çipura, gümüş, hani, iskorpit, isparoz, istavrit, izmarit, karides, kefal, kılıç, kolyoz, kupes, lahoz, mercan, mezgıt, orfoz, orkinos, palamut, sardalya, sargos ve sinarit gibi balıklar avlanmaktadır. Bu türlerin yanı sıra vatoz, köpek balıkları, yengeç türleri ve istilacı türlerde (balon, aslan, sokar, yalancı isparoz gibi) hedef dışı tür olarak yakalanmaktadır. Özellikle küçük ölçekli balıkçılıkta kullanılan av araçlarında bir standardizasyonun bulunmaması bölgeden bölgeye hatta balıkçıdan balıkçıya birtakım yapısal özelliklerde farklılıklar görülmesine neden olmaktadır. Ayrıca balıkçılık yapılan bölgelerdeki balık türleri de bu farklılıklar üzerinde etkili olmaktadır.

5. Sonuç

İlçeleriyle birlikte yönetsel sınırları bakımından girinti ve çıkıntılar dahil 640 km kıyı uzunluğuna sahip olan Antalya'da, balıkçılık sektörü bölgedeki diğer sektörlerle göre gelişmiş değildir. Antalya'da balıkçılık sektörünün kent ekonomisi açısından etki yaratabilmesinin önemli koşullarından biri de bu sektörün turizm ve yerel miras ile eklemlenme sorunudur (Yazar ve Soyyiğit, 2020). Antalya İli balıkçılığı ve balıkçıların sosyo-ekonomik yapısının araştırıldığı bu çalışmaya göre balıkçılık her ne kadar bölge halkının geçim kaynakları arasında yer alsada da, tüm yıl boyunca avcılık yapmayan ancak sezon dışında teknesinin ve ağlarının bakımıyla meşgul olanlar da dahil, sadece balıkçılıktan geçimini sağlayanların oranı (%30) diğer bölgelerde yapılan çalışmalara göre düşüktür. Bunun nedeninin, özellikle bölgede turizm sektörünün alternatif iş imkanları sağlaması olduğu söylenebilir. Her ne kadar balıkçılık mesleğinin bölgedeki devamlılığı üzerinde dezavantaj olarak görülse de, diğer taraftan turizm sektörü açısından önemli bir konuma sahip olması ve buna bağlı olarak, otellerin ve balık restoranlarının göreceli olarak fazlalığı nedeniyle ürünün pazarlanması aşamasında avantaj olabilir. Mevcut çalışma ve daha önce yapılan çalışmalarda balıkçılık yapan kişilerin çoğunlukla toplumsal statü kaygısı ve gelir memnuniyetsizliği yaşadığı ifade edilse de, katılımcıların %20'sinin yükseköğrenim (önlisans/lisans/lisansüstü) mezunu olduğu ve % 78'inin balıkçılıktan memnun olduğu dikkat çekicidir. Ankete

katılan balıkçıların tamamı denizde olmanın huzur verdiğini, kendini özgür ve iyi hissettirdiğini ifade etmiştir. Bu anlamda balıkçılığı hobi amaçlı yada başlangıçta hobi amaçlı olup daha sonra ticari olarak devam ettiğini söyleyenlerin oranının %40 olması bu sonucu desteklemektedir.

Bölge, mavi yengeç, lahoz, sargos, mezgıt, barbunya, kupes, mercan, istavrit, palamut, orfoz ve orkinos gibi birçok balık türü açısından verimli olsa da sokar, balon ve aslan balığı gibi istilacı türler balıkçılar tarafından sorun olarak nitelendirilmektedir. Ayrıca trol balıkçıların av sahalarına girmesi, amatör balıkçıların fazlalığı, yunus ve fokların ağlara zarar vermesi balıkçıların en önemli sorunları arasında yer almaktadır.

Sonuç olarak, bölge halkının geçim kaynağı olarak önemli bir potansiyele sahip balıkçılık sektörünün detaylı bir şekilde ele alınması, yine büyük bir ekonomik öneme sahip olan turizm sektörü ile olumlu derecede etkileşiminin sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılması ve bu yönde önlemlerin alınması faydalı olacaktır.

6. Etik Standartlara Uygunluk

a) Yazarların katkıları

1. SS: Çalışmayı tasarladı, verileri yorumladı, makaleyi hazırladı.
2. NES: Çalışmayı tasarladı, verileri yorumladı, makaleyi hazırladı.
3. DG: Veri toplama çalışmalarını yürüttü.

b) Çıkar çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan ettiler.

c) Hayvanların refahına ilişkin beyan

Bu çalışma Deney Hayvanları Yerel Etik Kurul Çalışma protokolünü kapsamamaktadır.

d) İnsan hakları beyanı

Çalışma, Ordu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 03/06/2024 tarih ve 2024-100 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

7. Kaynakça

- Alıçlı, Z.T., Doğan, K. & Altunay, M.A. (2019). Marmara Ereğlisi (Tekirdağ) küçük ölçekli balıkçılık faaliyeti ve balıkçıların sosyo-ekonomik yapısının analizi. *Aquatic Research*, 2(4), 200-210. doi: 10.3153/AR19019.
- Altınbaş, N. & Menekşe, A. (2000). *Marine Resources. 'The second marine shura'* The Government Marine, Istanbul.
- Ayyıldız, M. & Balık, İ., (2019). Yalova İli'nde Deniz Balıkçılığı ve Balıkçıların Sosyo-ekonomik Yapısı, *Kent Akademisi*, 12 (38), Issue 2, Pages. 288-298.
- Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA) (2010). Antalya'da Tarım Sektörünün Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayı. Erişim tarihi: 10.09.2024. <https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/assets/upload/dosyalar/1557478431antalyatarimcalistayicalismagrupl arisonucraporu.pdf> adresinden alınmıştır.
- Beğburs, C.R. & Kebapçıoğlu, T. (2006). Antalya İli Balıkçılığının Turizm ile Etkileşimi. *E.Ü. Su Ürünleri Dergisi*, 23(1/3), 355-357.
- Can, M.F., Serpin, D. & Can, M.F. (2012). İskenderun Körfezinde Küçük Çaplı Balıkçılığın Genel Durumu: İskenderun, Arsuz ve Konacık Örneği. *Atatürk Üniversitesi Vet. Bil. Dergisi*, 7(3), 167-175.
- Doğan, K. & Gönülal, O. (2011). Gökçeada (Ege Denizi) Balıkçılığı ve Balıkçıların Sosyo-Ekonomik Yapısı. *Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi, FABA 2011 Sempozyum Özel Sayısı, Yıl:3, Cilt:2, Sayı:5, Sayfa 57-69.*
- Doğan, K. (2015). Balıkçılık Sektöründe Su Ürünleri Kooperatiflerinin Yeri ve Önemi. 21. Milletlerarası Türk Kooperatifçilik Kongresi, Karabük.
- Erdem, Y., Özdemir, S., Özsandıkçı, U. & Büyükdeveci F. (2020). Technical plans of fishing gears used in the central Black Sea coastal fisheries (Sinop-Samsun). *Marine and Life Sciences*, 2(2), 85-96. (In Turkish).
- Erdoğan Sağlam, N. & Karadal, E. (2016). Akdeniz Bölgesi Sahil Şeridi Deniz Balıkçılığının Sosyoekonomik Yapısı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Eğirdir Su Ürünleri Fakültesi Dergisi*, 12(2), 158-169.
- Kasapoğlu, N. & Düzgüneş, E. (2017). The common problem in the Black Sea fisheries: By-catch and its effects on the fisheries economy. *Turkish Journal of Fisheries and Aquatic Sciences*, 17, 387-394.
- Kebapçıoğlu, T. (2014). Kuzeydoğu Akdeniz'de (Antalya) Kıyusal Dip Trolü Balıkçılığı ile Küçük Ölçekli Balıkçılığın Etkileşimi. *Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Antalya, Türkiye.*
- Kurt, M., Şentürk, H., Şentürk, F. & Öz, N. (2021). Karataş tekne balıkçılığının genel durumu. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(67), 611-623.
- Mutlu, C., Uncumusaoğlu, C.M. & Verap, B. (2018). Giresun'un Balıkçılık Faaliyetlerinin Ekonomik Analizi. *Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi*, 8(1), 87-97.
- Sağlam, C., Akyol, O. & Demir Sağlam, Y. (2014). Ayvalık (Ege Denizi) Kıyı Balıkçılığı Üzerine Bir Ön Çalışma. *Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 26(1), 15-20.

- Samsun, S. & Emirbuyuran, Ö. (2017). Doğu Karadeniz Bölgesi kıyı balıkçılığında kullanılan uzatma ağlarının teknik özellikleri. *Ege Journal of Fisheries and Aquatic Sciences*, 34(3), 269-275.
- Sümbüloğlu, V. & Sümbüloğlu K. (2005) Sağlık Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri. Örneklem. Hatipoğlu Basım ve Yayıncılık, Ankara.
- Şahin, S. (2006). Tekirdağ İli Deniz Balıkçılığının Sosyo-Ekonomik Durumu ve Pazarlama Yapısı. Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ, Türkiye.
- Şahin, E. & Özekinci, U. (2020). Socio-economic status of small-scale fisheries, Çanakkale (Northern Aegean) Turkey. *COMU J. Mar. Sci. Fish*, 3(1),19-26. doi: 10.46384/jmsf.740894.
- Şen Şensoy, E.B. (2020). Balıkçıların Örgütlenme Eğilimleri: Antalya İli Örneği. Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Antalya, Türkiye.
- Ural, A., & Kılıç, İ. (2006). Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yazar, A. (2010). Deniz Kültürünün Antalya Kent Kültürü ve Kimliğinin Dönüşümündeki Yeri. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, Türkiye.
- Yazar, A. & Soyyiğit, S. (2020). Antalya’da Dinamik Balıkçılık Sektörü İçin Ekonomik Amaçlı Yatay İşbirliği Önerisi: Teknik Kapasitesi Artırılmış Örgütsel Ağ. *Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 1-12.
- Yücel, Ş. (2006). Orta Karadeniz Bölgesi Balıkçılığı ve Balıkçıların Sosyoekonomik Durumu. *Ege Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi*, 23(1-3), 529-532.